

2. Пехота О. М. Освітні технології : навч.-метод. посіб / [Пехота О. М, Кіктенко А. З. та ін. ; за заг. ред. О. М. Пехоти]. – К. : А.С.К., 2002. – 255 с.
3. Пометун О. Інтерактивні технології навчання / Пометун О., Пироженко Л. // Відкритий урок. – 2003. – № 3. – С. 19–31.
4. Прокопенко І. Ф. Педагогічні технології : навч. посіб. / Прокопенко І. Ф., Євдокимов В. І. – Харків : Колегіум, 2005. – 224 с.
5. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям. Рождение гражданина. Письма к сыну / В. А. Сухомлинский. – [2-е изд.]. – К. : Рад. шк., 1987. – 544 с.

Анотація

Н.А.Гордуз

Педагогическое наследие В.А.Сухомлинского и современность

В статье представлены интерактивные технологии обучения, которые были начаты в свое время В.А.Сухомлинским.

Ключевые слова: интерактивные технологии, личностно зоринтоване обучения, социализация ребенка.

Summary

N.A.Gorduz

Pedagogical Heritage of V.O.Sukhomlyns'kyi and Modern Times

The paper representation of interactive learning technologies, which were established at the time of V.O.Sukhomlyns'kyi.

Keywords: interactive technology, personally oriented training? socialization.

Дата надходження статті:

„29” серпня 2011 р.

УДК 37.035.6 – 053.4: [688.72:745.5] (045)

В.В.ГРЕСЬКОВА,

*кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)*

Формування національної свідомості дітей дошкільного віку засобами народної іграшки

У статті на основі аналізу педагогічних джерел, методичної літератури та досвіду роботи розкривається потенціал та місце народної іграшки у формуванні національної свідомості дітей дошкільного віку. Дошкільний навчальний заклад має стати для дітей тим високоморальним середовищем, у якому цілеспрямовано будуть реалізовані завдання формування свідомої особистості.

Ключові слова: національна свідомість, професійна підготовка педагогів, українська народна іграшка, етнорегіональна культура.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Наша держава, в час духовного відродження нації вимагає сформувати гуманну особистість, щирю, людяну, доброзичливу, милосердну. Дошкільне дитинство є початковим періодом становлення особистості, коли формуються основи характеру, ставлення до навколишнього світу людей, до себе, засвоюються моральні норми поведінки. Однією з перших моральних потреб є потреба у спілкуванні. Засвоюється вона в процесі взаємодії з дорослими, які добирають доцільні зміст і засоби спілкування. У цьому дитина здобуває перший досвід моральної поведінки.

Аналіз досліджень і публікацій... Серед видатних педагогів, які займалися вивченням проблеми морального виховання дошкільників були: П.П.Блонський, Я.-А.Коменський, А.С.Макаренко, Й.Г.Песталоцці, С.Ф.Русова, В.О.Сухомлинський, К.Д.Ушинський та ін.

У дослідженнях педагогів і психологів ми знаходимо твердження, що саме дошкільний вік є початком формування особистості, у дитини закладаються основи морального, естетичного, фізичного, трудового, розумового виховання. В цей період також велика роль належить вихованню національної свідомості, вихованню патріотизму, любові до людей, поваги до кращих національних традицій.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає у розкритті потенціалу народної іграшки у формуванні національної свідомості дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу... В концепції дошкільного виховання вказується на те, що іграшка – стародавній вид народного мистецтва, зразок національної культури. Вона не

нав'язливо, без зайвого дидактизму розкриває дитині світ, формує активне багатогранне ставлення до нього, активізує творчі можливості [4].

Процес ознайомлення дітей з народною іграшкою досить актуальний у наш час. Адже, як говорить Л.О.Сморж, зараз не кожний з експонатів зацікавить наших малюків, які звикли до сучасних яскравих іграшок, на зразок справжньої техніки, електронних вікторин, комп'ютерних ігор, оригінальних конструкторів, трансформерів тощо.

На сучасному етапі проблемі ознайомлення дошкільників з народною іграшкою приділяють свою увагу такі науковці, як А.М.Богуш, Н.С.Буркун, Г.У.Григоренко, Н.Я.Дзюбина-Мельник, Г.В.Довженюк, Н.В.Лисенко, О.С.Найден, Т.І.Поніманська, М.Г.Стельмахович та ін. У базовому компоненті дошкільної освіти в Україні у змістовій лінії „Світ гри” вказано, що дитина повинна розрізняти народну іграшку, знати її призначення, роль, виконання [3].

Зробивши аналіз теорії і практики дошкільного виховання ми бачимо, що на сучасному етапі недостатньо розроблені методичні аспекти використання української фольклорної ляльки, як особливого виду народного мистецтва, яка сприяє формуванню національної свідомості дітей дошкільного віку.

Дошкільне дитинство є початковим періодом становлення особистості, коли формуються основи характеру, ставлення до навколишнього світу, людей, до себе, засвоюються моральні норми поведінки. Однією з перших моральних потреб є потреба у спілкуванні. Задовольняється вона у процесі взаємодії з дорослими, які добирають доцільні зміст і засоби спілкування. У цьому дитина здобуває перший досвід моральної поведінки.

Протягом дошкільного дитинства розвиваються такі внутрішні моральні якості: почуття власної гідності; почуття сорому; почуття обов'язку.

Важливими чинниками морального виховання є історична пам'ять, традиції роду і сім'ї, бо кожна людина несе у собі колективну пам'ять поколінь. Метою виховання в народній педагогіці є формування належності до коренів роду і народу, значущості таких людських чеснот, як голос совісті, любов до матері.

Виховання патріотизму, любові до батьківщини, на думку К.Д.Ушинського, займає в системі морального виховання головне місце, поряд із народністю. Моральне виховання повинно розвивати у дітей повагу і любов до людей, щире, доброзичливе і справедливе ставлення до них.

С.Ф.Русова наполягала, щоб виховання розпочиналося з народження дитини. Засобами колискової, забавлянок, народних казок, ігор, іграшок, лічилок, загадок тощо має здійснюватися прилучення дітей до національної культури та підвищуватись національна свідомість підрастаючої особистості. Педагог стверджує: „Нація народжується біля дитячої колиски, лише на рідному ґрунті, серед рідного слова, пісні, здатна вирости національно свідомою людиною”.

Сформовані у дошкільному віці основи моральної спрямованості особистості значною мірою визначають її подальше життя, а виправити допущені батьками, педагогами помилки у моральному вихованні важко або неможливо.

Розкриваючи механізми морального виховання дітей дошкільного віку сучасні науковці підкреслюють об'єктивний характер взаємозв'язку моральних уявлень, моральних почуттів, моральних вчинків.

Національна система виховання в нашій країні має бути адекватною світосприйняттю, світорозумінню, духовним та виховним традиціям українського народу, відповідати стратегічним завданням нації і держави, сприяти розвитку національної свідомості підрастаючого покоління та проникати в усі аспекти виховання.

Що стосується змісту морального виховання дошкільників, то багато педагогів, на жаль уявляють його не стільки як систему загальнопов'язаних елементів розвитку особистості, скільки, як формування набору якостей, що, мовляв, треба виховувати незалежно від логіки усього виховного процесу, від побудови освітньо-розвивального середовища.

Моральне виховання дітей дошкільного віку – це процес цілеспрямованого формування особистості. Знання основних особливостей морального розвитку допомагає педагогу правильно організувати процес морального виховання дітей.

Саме у перші роки дитини закладаються основи морального розвитку. Розвивається уявлення, почуття, звички, які визначають подальше вдосконалення особистості.

Іграшка – один з найдавніших видів декоративно-прикладного мистецтва, що прикрашає наш побут, збагачує душу і серце. Лялька – символ родючості, материнства, вони хатньо-побутові обереги (робилися ляльки з соломи, ганчірки із зав'язаним в ній хлібом на зразок вузької ляльки – з куклою). Обличчя ляльки довгий час не зображувалося, щоб не наврочити дитині.

Українська фольклорна лялька – яскравий своєрідний вид народної творчості, що має багаті, глибокі традиції. Їй притаманне силуетне узагальнене зображення іграшки-ляльки, простота й

лаконізм, яскрава декоративність, святковість, почуття матеріалу, симетрія, логічна відповідність між формою, матеріалом і технікою.

Саме іграшка формує у дітей дошкільного віку зацікавленість до різних професій, історії рідного краю, його народної творчості, поваги до людей, праці, розвиває творчу уяву, фантазію, виховує трудові навички та естетичний смак [1].

Дослідженнями народної іграшки займалися Е.А.Покровський, Н.Д.Бердман, Л.Г.Оршанський. Вони зазначали, що в народній іграшці немає надуманості. Іграшка формувалася в той період, коли інтереси дітей і дорослих були близькі один до одного, коли творчість тих та інших мала багато загальних рис, коли в психіці і світовідчутті була народна близькість. Іграшка була цікава і дітям і дорослим (фольклорна лялька прикріплювалася на тичину на будинку, збирала дорослих на свято). Народна лялька є (при реальному її вивченні) невичерпним джерелом мудрої та творчої народної педагогіки.

У народній іграшці народ віддає дитині свою любов і ласку, свою веселість і сміх, свої думки і знання, свої уміння, – у цьому велика сила її впливу на дитину. Через ляльку хтось зовсім близький та рідний, ласкавий говорить з дитиною правдиво, мудро. Сила цієї народної любові до дитини говорить вустами бабусі, що бавить свого онука.

Коріння народної іграшки дуже глибоке, в її історії ще багато таємниць. Першими майстрами були батьки, котрі в міру свого уміння й творчої уяви виготовляли своїм нащадкам чимало забавлянок – від перших торохтілець з гусячої шиї, свинячого міхура, наповнених горохом або квасолею, іграшкових меблів, посуду, фігурок різних тварин – до найскладніших рухливих пристроїв (ковалі, коники, пташки на коліщатках тощо). Значну увагу приділяли іграшці також і майстри-професіонали, виготовляючи їх із глини, дерева, соломи, сиру, тіста, цукру.

Робили також звукові й музичні інструменти – деркачі, калатала, соплки, скрипочки тощо. Більш складними були механічні іграшки (рухливі фігурки людей та звірів, коники та пташечки на колесах) і „замороки”. Окремі майстри оздоблювали свої вироби різьбою та розписом.

Окреме місце посідають ігрові ляльки. Вони генетично пов'язані з ритуальними антропоморфізованими фігурками, що їх знаходять археологи у найдавніших культурних шарах. Цим фігуркам часто надавалося магічне значення, вони сприймалися як своєрідні обереги.

Ще в колісці починається знайомство дитини з простою лялькою, створеною мамою з шматочка тканини, накрученої на качан кукурудзи чи патичок. З давніх часів дійшли до нас подібні „мотанки”, вузлові ляльки, зроблені з куделі, зеленої трави, соломи або хусточки. Були й складні ляльки, що виготовлялися майстринями. Найчастіше такі ляльки шили із тканини, оздоблювали стрічками, подекуди вишивкою, прикрашали намистом.

Граючись з давніх-давен ляльками-мотанками, дівчата готувалися стати добрими матерями, господинями, бути хранительками домашнього вогнища. Жіноче начало завжди було сильно розвинуте в Україні, культ Матері, Жінки підтримувався тут з правіку. А тому ми не маємо морального права допустити руйнації цієї традиції. У дітей нашої країни повинні бути національні забавки.

В наш час з'явилися ляльки колекційні й сувенірні, що виготовляються народними майстрами та професійними художниками. Вони виліплені з глини, виточені з дерева, декоровані розписом та тканиною, або ж вишлетені з соломи, льону, ниток, пошиті з тканини та оздоблені вишивкою.

С.Ф.Русова вважала обов'язковим глибоко проаналізувати естетичну творчість народу в іграшці і вказувала на те, що національна іграшка є часткою цієї творчості, а отже - часткою всього народу [5].

Висновки... Отже, українська народна іграшка походить з давніх часів. Протягом багатьох століть вона розвивалася, вдосконалювалася, урізноманітнювалася. У наш час вона відіграє роль в ознайомленні дітей з духовною спадщиною кожного народу, знайомить з характерними особливостями кожного регіону нашої країни. Народна іграшка пройшла важливий та тернистий шлях, і сьогодні вона заслуговує на визнання і пізнання її дітьми.

Багатоаспектність народної іграшки характеризується і тим, що вона виступає як засіб педагогічної дії: елемент дитячої гри, засіб виховання і навчання, формування національної свідомості дітей.

Наше дослідження дозволило визначити методичні рекомендації, що забезпечать ефективність процесу формування національної свідомості дітей дошкільного віку.

1. Підбір українських народних іграшок, доступних для сприймання та відтворення дітьми дошкільного віку;
2. Використання в освітньо-виховному процесі необхідного та доступного обсягу систематизованої інформації щодо української фольклорної ляльки (історичний, теоретичний, практичний аспекти);

3. Оволодіння дітьми традиційними прийомами створення та оздоблення українських народних іграшок;
4. Організація процесу самостійного виготовлення дітьми іграшок за традиціями українського народу;
5. Доступність і педагогічна доцільність запропонованих завдань;
6. Створення на заняттях позитивно-емоційної творчої зацікавленості і захопленості;

Таким чином, українська народна іграшка, як засіб навчання і виховання, займає особливе місце у світі дитинства. Метафоричність, образність іграшки роблять її універсальним засобом соціальної адаптації на певному етапі розвитку людини, передачі, засвоєння та творчого відтворення матеріальної та духовної культури народу, коли всі інші засоби малодоступні.

Список використаних джерел та літератури:

1. Андрусик Н. Пригадаймо майбутнє / Н. Андрусик // Дошкільне виховання. – 1996. – № 1. – С. 18–21.
2. Артемова Л. В. Моральне виховання дошкільників / Л. В. Артемова. – К. : Радянська школа, 1974. – 102 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 1998. – С.45.
4. Концепція дошкільного виховання в Україні. Проект. – К. : Освіта, 1993. – 16 с.
5. Русова С. Український дитячий садок / С. Русова // Україна. – 1991. – № 2. – С.40.

Анотація

В.В.Греськова

Формирование национального сознания детей дошкольного возраста средствами народной игрушки

Анализируя педагогические источники, методическую литературу, опыт работы в статье раскрывается потенциал и значение народной игрушки в формировании национального сознания детей дошкольного возраста. Дошкольное учебное заведение должно стать для детей той высоконравственной средой, в которой целенаправленно будут реализованы задания формирования сознания личности.

Ключевые слова: *национальное сознание, профессиональная подготовка педагогов, украинская народная игрушка, этнорегиональная культура.*

Summary

V.V.Hres'kova

Formation of National Consciousness of Children of Pre- School Age by Means of Folk Toy

On the basis of the pedagogical sources' analysis" methodological literature and experience of work, the potential and the place of folk toy in forming national consciousness of children of pre-school age have been revealed. Pre-school educational institution should become that highly-moral environment for children, where the tasks of forming conscious personality will be purposefully realized.

Key words: *national consciousness, professional preparation of pedagogues, Ukrainian folk toy, ethno-regional culture.*

Дата надходження статті:

„29” серпня 2011 р.

УДК 371.217.3 (477)+37 „Сухомлинський”

В.Д.ГУБ'ЯК,

кандидат історичних наук, доцент

(м.Теребовля)

Організація діяльності дитячих літніх оздоровчих закладів на засадах педагогічних ідей В.О.Сухомлинського

Піднята проблема вивчення досвіду роботи ЛОТ Павлівської СШ Кіровоградської області на засадах педагогічних ідей В.О. Сухомлинського в сучасних умовах має виняткове значення. Виховання сучасного школяра вимагає нових підходів і технологій виховного процесу. Однак результати будуть досягнуті лише за умови перевірених стилів та методів виховання на основі досвіду визначних педагогів України.

Ключові слова: *Дитячі літні оздоровчі заклади, табори, діти, школярі, вожаті, вихователі, оздоровлення, відпочинок, методи виховання, ігри.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Сучасний етап розвитку національної системи освіти висуває підвищені вимоги до професійної підготовки вчителя, озброєного новітніми методиками і технологіями виховання, впевненого дослідника, менеджера виховного процесу.

Виховна робота у дитячому літньому оздоровчому закладі як позашкільній установі – важлива складова виховного процесу підростаючого покоління, оскільки доповнює, розширює вплив школи, сім'ї, дитячих громадських формувань на становлення та всебічний розвиток